

אשכולות

הסילון השבועי של תלמי יבנה וחכמיה "כרם ביבנה"

נח ואברהם/ילדות ובגרות

העורך

פרשת "לך לך"

זו' במרחשון ה'תשס"ז

גיליון מס' 36

זמני השבת

ערי"ש : 16:43
מוצ"ש : 17:41

זמני השבוע

(משבת לך לך - יום ו')
(ע"פ אופק תל-אביב)

4.22-4.18	עלות השחר
5.02-4.58	זמן ציצית ותפילין
5.52-5.48	הנץ החמה(מישור)
7.54-7.52	סו"ז ק"ש מג"א
8.38-8.36	סו"ז ק"ש גר"א
9.34-9.33	סו"ז תפלה
11.25-11.26	חצות היום
11.53-11.54	מנחה גדולה
16.58-17.04	שקיעת החמה

הדף היומי: כתובות מט-נה'

דיני השבוע ומנהגיו

ההפטרה: "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל" (ישעיהו מ' כז').

מברכים את המתענים שני וחמישי ושני.

יום ב', י' במרחשון: תענית שני קמא. אחרי חזרת הש"ץ אומרים סליחות כנהוג. יש נוהגים להחליף את הפזמון של יום שני "מלאכי רחמים" בפזמון של יום חמישי "ישראל נושע". אומרים את הפזמון "אל נא רפא נא", אבינו מלכנו, תחנון כרגיל של יום שני.

אם יש עשרה שמתענים קוראים במנחה "ויחל", ומתפללים כבתענית צבור.

יום ה', י"ג במרחשון: תענית חמישי.

ל נח מספרת לנו התורה: "איש צדיק תמים היה בדורותיו, את האלוקים התהלך נח". מסביר לנו רש"י, שנח היה צדיק סעד לתמוכו, אבל אצל אברהם שנאמר עליו: "אשר התהלכתי לפניו", היה מתחזק והולך בצדקו. מה משמעות הדברים? יתרה מכך נשאל, אצל נח כתוב ש"את האלוקים התהלך נח", ואילו בפרשתינו, הקב"ה מצוה את אברהם: "התהלך לפני והיה תמים". מדוע הקב"ה צריך לצוות על אברהם להתהלך לפניו, הרי אברהם אבינו קיים את כל התורה כולה! ומדוע לא צווה זאת את נח? וחזן מזה, מה הכוונה "התהלך לפני"?

לצורך הבנת ההבדל בין אברהם לנח, נמשול משל. כל אבא ואמא רוצים את הבן המושלם. ילד טוב שעושה כל מה שמבקשים ממנו, מקבל ציונים טובים, מנומס, מחייך, עוזר בבית, מכבד הורים, וכל מה שמבקשים ממנו, עושה. יתרה מכך, כל אדם חולם, שואף ומבקש שבנו יהיה כמוהו (בדרך כלל), ואם האבא רואה שבנו ממשיך בדרך אחריו, הדבר מביא לו שמחה אמיתית בלב. ההורים מלווים את הילד לכל אורך גדילתו ובגרותו, הוא נסמך עליהם, מתחנך, והשמחה שלהם היא, שהוא מתנהג יפה ומבצע את המוטל עליו.

כל התהליך הנ"ל זמני. לאחר הרבה זמן הילד גדל, התבגר כבר ואינו צריך להיות כל הזמן תחת פיקוחם הצמוד של ההורים, הוא כבר רכש מהם מספיק כדי להמשיך הלאה, לבנות בית משלו לאור מה שלמד, ולהעניק את המידות הטובות שקיבל גם לאחרים.

כן הדבר ממש גם בעניינינו. עשרים דורות היו בעולם עד הולדתו של אברהם אבינו, ובמהלכם העולם עדיין לא סיים את תהליך ההתבגרות שלו. הקב"ה לקח אנשים פרטיים כמו חנוך ונח, הוביל אותם צעד אחר צעד יחד איתו, כאב עם ילדו הקטן, וציפה מהם ללכת בדרך הישר. לכן גם אצל חנוך נאמר: "ויתהלך חנוך את האלוהים..." (ה'כד') וכן אצל נח: "את האלוהים התהלך נח" - 'את', משמעותו יחד, כלומר הקב"ה עזר, סייע ותמך בהם לעבוד אותו, וביחד הם עשו את עבודת השם.

כשנביט בפרשת נח, נראה ביטוי שחוזר על עצמו מספר פעמים: כשבונה נח את התיבה: "ויעש נח ככל אשר אלוהים כן עשה" (ו'כב'), כשמצטוו להכניס לתוכה את בעלי החיים: "ויעש נח ככל אשר צווהו ה' (ז'ה')", ולבסוף כשכנסו נח, אשתו, בניו ונשי בניו: "והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו, כאשר צוה אותו אלוהים..." (ז'טז'). התורה מזכירה שלוש פעמים שנח עשה ככל אשר צוה אותו ה'. הקב"ה מלווה את נח, כאב את בנו, והקב"ה מצפה כרגע לצייתנותו, ואכן כך קורה. כאילו נח אומר: 'כן, אבא, בבקשה אבא', בלי לחשוב הרבה, אבא מבקש אז מבצע.

אצל אברהם אבינו הכל היה שונה. הקב"ה לא מבקש מאברהם ללכת איתו. אברהם עבר כבר את השלב הזה. הקב"ה לא צריך כרגע עוד אחד שיעשה כל מה שהוא אומר כמו ילד קטן. לא כד! הקב"ה מבקש מאברהם לא ללכת איתו, אלא "התהלך לפני"! קח את כל מה שהענקתי לך, ולך עם זה לבד, היינו הפך את מציאות ה' ברבים. הקב"ה מצפה מאברהם לחיות ע"פ מה שחונך בלי השגחה צמודה כאב לבן.

לכן לא כתוב בתורה שנח ביקש רחמים על דורו. נח ביצע את מה שהקב"ה ביקש, אך לא היתה בו את התכונה של לצאת איתה החוצה, להשפיע על האחרים. אצל אברהם זה לא כך. לאור כל מה שאברהם קיבל והשיג בעבודת השם, עם זה הוא מיוזמתו הולך ומתווכח עם הקב"ה על סדום ומחזיר אחרים בתשובה.

אברהם לא היה אברהם, אלמלא היתה דמותו של נח. כלומר לאחר שהקב"ה ליווה את העולם יד ביד עם אנשים גדולים כמו אדם, חנוך, מתושלח ונח, יכולים אבותינו אברהם, יצחק ויעקב להפיץ את אור השם בעולם, לקחת את התורה והמצוות שהם מקיימים ולחיות לפיהם, גם בלי הדרכה אישית מצד הקב"ה.

אך דבר זה מסוכן. נח עשה כל מה שצווהו ה', אך ברגע שהאב עוזב לשניה חלילה את הילד, הוא עלול ח"ו ליפול. ואכן נח לאחר יציאתו מן התיבה נופל: "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם". על קוין נאמר שהיה עובד אדמה. אין זו בושה לעבוד את האדמה. אפשר להיות אדם רוחני ולעבוד את האדמה. אבל נח היה "איש האדמה" - כל כולו ומהותו חומריות. כשהאבא לשניה לא מנחה ועוזב, מיד עלולה חלילה לבוא נפילה.

כנ"ל גם לגבי בניו. בניו יצאו ממצרים בלי תורה, בלי מצוות, מ"ט שערי טומאה. הקב"ה הולך איתם יד ביד ומצווה אותם קצת מצוות. אבא פה, אבא נמצא. ולכן מוזכר בתורה הרבה פעמים שבניו עשו ככל אשר צוהו ה', בדומה לנח. אבל כשאבא עוזב לרגע, מיד בא העגל, מיד מחפשים לכאורה אבא אחר.

רק בהגעתם לארץ, השכילו לקחת את מה שלמדו יחדיו עם הקב"ה (אבא) במשך ארבעים שנה, וליישם את זה בעצמם, כמו האבות, אברהם, יצחק ויעקב. שנזכה בע"ה לזמן טוב וחורף בריא.

לעילוי נשמת

הרב אברהם אלקנה הכהן שפירא זצ"ל

בן הרב שלמה זלמן זצ"ל

הרב הראשי לישראל [תשמ"ג-תשנ"ג] וראש ישיבת "מרכז הרב"

נלב"ע ביו"ט ראשון של סוכות, ט"ו בתשרי ה'תשס"ח
ת.נ.צ.ב.ה

העורך: ש"י לאו | הקלדה: מוטי פקטר

העלון יוצא לאור ע"י ישיבת "כרם ביבנה", ד"נ אבטח 79855 נא לשמור על קדושת הגליון!

העלון מופיע גם באתרי ישיבת "כרם ביבנה" באינטרנט: עברית: www.kby.org.il אנגלית: www.kby.org

ה שבע נעסוק בדיני פרוזובול, ונדון בדין כתיבת פרוזובול אצל תלמידי חכמים. נחלקו הראשונים באיזה ב"ד אפשר לכתוב פרוזובול:

א- אי אפשר לכתוב פרוזובול בזמן הזה: דעת ר"ת בספר הישר בתחילה לפני שחזר בו [מובא ברא"ש, מס' גיטין, פרק ד', סי' י"ג], מרדכי [מס' גיטין, סי' שפ"א]. בעל התרומות [שער מ"ה, סי' ט"ז] בשם איכא מ"ד.

ב- צריך ב"ד חשוב שבדור: דעת ר"ת [מובא בתוס', מס' גיטין, דף ל"ו, עמ' ב'], ר"ן [שם, דף י"ט, עמ' ב'- מדפי הרי"ף], מרדכי ור' יחיאל [שם, סי' שפ"א]. רא"ש בתשובה [כלל ע"ז, סי' ו'].

ג- כל ב"ד מועיל: דעת הרמב"ן בדעת הרי"ף וכן הוא בעצמו סובר כן [עיינן בר"ן, מס' גיטין, דף י"ט, עמ' א']. כן דעת הרא"ש [מס' גיטין, פרק ד', סי' י"ג]. רשב"א [חלק ג', סי' ל"ג].

בסיס הדיון הוא הסוגיא במס' גיטין [ל"ו:].

נראה מדברי בעל התרומות [שער מ"ה, סי' ט"ז] שהוא נוקט כשיטה חדשה, לפי דבריו אין צורך בגדול הדור, אלא ג' בקיאים בדיני פרוזובול והמחוס רביש עליהם באותה העיר [עיינן דרכי משה

ס"ז, ח'. והגהות והערות על הטור, שם, קע"ט].

כדעת בעל התרומות פסק השו"ע [ס"ה, כ']. אבל הרמ"א חלק עליו ופסק כדעת הרא"ש וסייעתו.

עד כה דנו בנוגע לסתם אדם שכותב פרוזובול, מכאן נעבור לדיון שלנו.

בגמ' במס' גיטין [ל"ז]. הובא מעשה של רבנן דבי רב אשי שמסרו מילייהו אהדדי, כלומר לא כתבו פרוזובול, אלא מסרו את החובות בעל פה.

נחלקו הטור ורמב"ם אם דין זה נכון גם לסתם אדם, או רק לתלמידי חכמים.

דעת הרמב"ם [שמיטה ויובל ט', כ"ז] שדין זה, רק נכון אצל תלמידי חכמים. אך דעת הטור [ס"ה, כ'] שכל אחד יכול למסור בעל פה את החובות שלו, אין צורך לכתוב פרוזובול. נחלקו בדין זה, השו"ע ורמ"א. דעת השו"ע [שם, כ'] כדעת הרמב"ם, ודעת הרמ"א כדעת הטור.

א"כ לכו"ע תלמידי חכמים יכולים למסור בעל פה את החובות, אך בזה לא נסתיים דיונונו, שעדיין נשאלת השאלה באיזה ב"ד יש לתלמידי חכמים למסור את דבריהם. כלומר האם צריכים ב"ד שהמחוס עליהם רבים, או שמועיל כל ב"ד.

נחלקו בדין זה הכסף משנה ומהר"י קורקוס. כסף משנה [שמיטה ויובל ט', כ"ז] הבין שצריך ב"ד חשוב. אך מהר"י

קורקוס [שם] הבין שמועיל כל ב"ד, וכך הבין הראב"ד [שם] בדעת הרמב"ם.

ונראה להכריע כדעת מהר"י קורקוס. לכאורה יש להקשות על שיטת הרמב"ם, שהרי דעת הרמב"ם [שמיטה ויובל ט', ט"ו] שפרוזובול מועיל דוקא כששמיטת כספים דרבנו, ואז היא פועלת מצד המסור והם אמרו. לפי"ז אינו מובן מה הצורך בב"ד חשוב? שלכאורה נראה שדוקא אם אומרים שפרוזובול מועיל גם כששמיטת כספים דאורייתא, יש צורך בב"ד חשוב, מכיון שאז יש צורך בהפקר ב"ד הפקר [עיינן במס' גיטין ל"ו:]. השאלה הזו שואל ספר מקצוע בתורה [ס"ה, א'].

ספר דרך אמונה [הל' שמיטה ויובל, פרק ט', הל' י"ז, ביאור הלכה ד"ה שהן וכו'] מתרץ שהרמב"ם כתב בנוגע לדין של תלמידי חכמים, שמועיל מסירת דברים, מפני שהן יודעים ששמיטת כספים בזמן הזה מדבריהם ובדברים בלבד היא נדחית. כלומר עמי הארץ אינם יודעים ששמיטת כספים בזמן הזה דרבנו, וסוברים שהוא מדאורייתא. לכן אם כל אחד יוכל לכתוב פרוזובול, יאמרו שאין שמיטת כספים. ולכן תקנו לעשות בב"ד חשוב שיכול להפקיע ממון. אבל תלמידי חכמים שמבינים ששמיטת כספים דרבנו, מועיל להם מסירת דברים שלא בפני ב"ד חשוב.

אמרי שפר לפרשת "לך לך"

לקוח מהוברות "צורבא כיס" של מכון "צורבא מרבנן"

הרב מרדכי גרינברג שליט"א ראש הישיבה

לְמַעַן יִיטָב לִי בְּעִבְרָךְ (יב', יג')

וברש"י: ייתן לי מתנות. והרי אברהם נמנע מלקחת ממלך סדום אפילו שרוך נעל? אלא מעשה אבות סימן לבנים, וביקש אברהם להכשיר בזה את הדרך למה שהובטח לו "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", וכדברי הרמב"ן שע"י מעשינו אנו מוציאים אל הפועל דברים הגנוזים בכת.

וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל (יב', ב')

עם ישראל הרי מעולם לא התייחד במספר אוכלוסין גדול. מהו א"כ "גוי גדול"? אלא דברי תורה עשירים במקום אחר, והכוונה למה שנאמר בדברים (ד', ז') "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו, ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת". תפילה ותורה הם העושים את עם ישראל לגוי גדול. תורה - מה' אלינו, תפילה - מאיתנו אל ה'.

מִזֶּה הַפֶּטֶרָה: "לְמָה תֹאמַר יַעֲקֹב וְתִדְבֵר יִשְׂרָאֵל" (ישעיה מ', כז')

הו"ל דרשו פסוק זה על תלונתו של יעקב "למה הרעותם לי לומר לאיש יש לנו אה". ואמרו הו"ל שמועילם לא אמר יעקב דבר של בטלה אלא כאן. אמר הקב"ה: אני עסוק בהמלכתו של בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם לי. הה"ד למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי כה'. ומכאן לימוד גדול על ההשגחה האלוקית שמוציאה טוב מכל רע.

וַיִּזְעַק אֶתֹּ הַזּוֹצָה וַיֹּאמֶר הִבֵּט נָא הַשְּׁמַיְמֹת וַסְפֹר הַכּוֹכָבִים... כֹּה יִהְיֶה יְרֵעָךְ (טו', ה')

אמר הבעש"ט: כשם שהכוכבים נראים קטנים ובאמת במקומם הם עולמות אדירים, כך ישראל אמנם נראים קטנים ועלובים, אך למעשה מתברר שהם גדולים ועצומים.

כתב הרמב"ם (פ"ז מהל' שמיטה ויובל הי"ח): "מתי יהיו העניים מותרין להכנס בפרדות במוצאי שביעית לאסוף פירות שביעית, עד שתדר רביעה שנייה".

להלכה:

כתב ב"משפטי ארץ" (פ"י): "מצות עשה על הבעלים להפקיר כל הגידולים הקדושים בקדושת שביעית הגדלים בשדהו או בחצרו, לכן אסור לנעול את הגינה כשיש בה גידולים הקדושים בקדושת שביעית, ואפילו אן כוונתו לשמור עכשיו כדי לאסוף אח"כ את הגידולים ולחלקם לציבור - אסור.

אפילו אם הבעלים לא הפקירו את הפירות הגדלים ברשותו, מ"מ היבול הפקר, וכל הרוצה יכול לקחת. (כמבי"ט) גם הקרקע מופקרת לכך שמי שרוצה יכול להכנס ולקחת פירות".

ובילקוט יוסף (פ"י פסקי: "ומ"מ אין הפרות הפקר עד שהבעלים יפקירו את הפרות".

א. אם בעל השדה חושש לגניבת כלים הנמצאים בשדה, רשאי לנעול את החצר ויתלה שלט בפתח השדה שהפירות הם הפקר והרוצה לקחת פירות יבוא בשעה פלונית או יח המפתח בעל הבית.

ב. ויש לציין שכל האמור - דוקא בפירות הקדושים בקדושת שביעית, ולא בפירות שישית שנכנסו לשביעית, שהם ברשות הבעלים ואינם הפקר.

ג. פירות שביעית שנשארו במוצאי שביעית, מותר להיכנס לשדה וליטלם עד רביעה שניה שהיא ר"ח כסלו של השנה השמינית, ואח"כ אין להכנס לשדה כי לאחר זמן זה, דריכת האנשים מציקה בשדה.

ומחוייב לקיים להפקיר, ואם מפקירו הרי זה הפקר, אבל אם אינו מפקיר או מופקר, ונהי דעובר על עשה, מ"מ אינו הפקר, רק עובר על גזירת השי"ת א"כ אין אחר רשאי לטלו והרי הוא גזל ביד אחרים...או דלמא הפקר זה אין צריכים הבעלים להפקיר. רק הוא אפקעתא דמלכא שהוא ממילא הפקר רק אם נעל כרמו עובר על עשה זו, והרי הוא גזל הרביס, אגבל ממילא הוי הפקר, א"כ פטור ממעשר בכל עניין וכן אם אחר זכה בו בעל כרחו דבעלים, הרי הוא שלו, שזוכה מן ההפקר אף דלא הפקירו בעליו".

נפקא מינה בחקירה זו:

- א. מי שלא הפקיר שדהו בשביעית האם מותר להכנס לשדהו לקחת פירות בלא רשותו?
- ב. האם בעל השדה צריך להפריש תרומות ומעשרות. (שהרי הפקר פטור ממעשר)?

נחלקו על זה מרן הבית יוסף בשו"ת אבקת רוכל (ס' כד') והגאון המבי"ט בשו"ת המבי"ט (ח' א' ס' יא') [במשך שבע שנות שמיטה] שדעת מרן הב"י דאינו אפקעתא דמלכא רק מצוה עליו, ודעת המבי"ט דהוא אפקעתא דמלכא.

מכריע ה"חזון איש" (ס' יט ס"ק כד'): "נחת חינוך במצוה פ", הביא שיש סוברים שאין שביעית הפקר עד שיפקיר, והוא נגד ריהטת הסוגיה".

עד מתי ניתן להיכנס לשדה ללקוט פרות שביעית?

מ צות עשה להשמיט ולהפקיר את כל מה שתוציא הארץ בשביעית, שנאמר: (שמות כג, יא') "השביעית תשמטנה ונטשתה". ואסור לנעול את כרמו או לגדור את שדהו ואפילו אם גודר כדי לחלק לעניים - אסור. וכן אסור לאסוף את כל פירותיו אל תוך ביתו, אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכל מקום שנאמר "ואכלו אביוני עמך" ויש לדון האם חייב להפקיר או שמופקר מעצמו, מה הדין לגבי קרקע של גויים, עד אימתי חל דין זה.

כתב הרמב"ם (פ"ד מהל' שמיטה ויובל הכ"ד): "מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית שנאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה, וכל הנועל כרמו או סג שדהו בשביעית ביטל מצות עשה, וכן אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו, אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכ"מ שנאמר ואכלו אביוני עמך, ויש לו להביא לתוך ביתו מעט כדרך שמביאין מן ההפקר, חמש כדי שמן חמשה עשר כדי יין, ואם הביא יתר מזה מותר".

ובאר ה"כסף משנה": "במכילתא והשביעית תשמטנה שלא יאמר אדם מפני מה אמרה תורה וכו' לא שיאכלו העניים הריני מכניסם לתוך ביתי ומחלקם לעניים ת"ל והשביעית תשמטנה וכו' מגיד שמורץ בה פירות אלא שגדור חכמים מפני תיקון העולם כלומר שגדור שלא יפרוץ פירות בשדהו אבל לגדור ודאי שהוא עובר ומבטל מצות עשה אף אם דעתו להפקירם אח"כ".

האם מצות ההפקר מוטלת על האדם או חלה מעצמה?

הנה מצאנו במנחת חנוך (מצוה פ"ד): "ואני מסופק אי המצוה אקרקפתא דגברא הוא. דרמנא צוהו להפקיר פירותיו בשביעית.

סיום תפילת שמו"ע ומודים דרבנן

ע"פ אוצר טעמי המנהגים לר' שמואל פינחס גלברד

טעמי
המנהגים

התפילה שהצבור אומר בשעה שהש"ץ אומר ברכת מודים שבשמו"ע, נקראת מודים שדרבנן. (או"ח ס' קכז ס"א)

אחרי תפילת שמונה עשרה בלחש אומרים: "יהי רצון שיבנה בית המקדש". (רמ"א ס' קכג ס"א)

- 1. משום שבתפילה זו משולבים ארבעה קטעים שנאמרו בשם ארבעה חכמים: רב, שמואל, רבי סימאי ור' אחא בר יעקב, ולפי פסקו של ר' פפא יש לומר את כולם, לכן נקראה מודים דרבנן "לפי שהוא תיקון הרבה חכמים". (מט"מ ס' קעד)
- 2. משום שהתפילה תוקנה לא ע"י אנשי כנסת הגדולה אלא בתקופה מאוחרת יותר ע"י רבנן בבית המקדש. (עיון התפלה דף קעט)

- 1. כי התפילה במקום העבודה בבית המקדש, לכן מבקשים על המקדש שנוכל לעשות עבודה ממש. (שם)
- 2. ע"ש שמצינו שבזכות שלוש פסיעות שפסע בראדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל לכבודו של מקום זכה נבוכדנאצר למלכות, לכן אחרי שפוסעים שלוש פסיעות אחרי שמו"ע, מבקשים שיבנה בית המקדש שהחריב נבוכדנאצר שמלך בזכות שלוש פסיעות. (באה"ט ס' קכג אות א')

זעילוי נשמת

זעילוי נשמת

אבי ר' יום טוב לוי ז"ל
בן ר' יצחק וסולטנה ז"ל
נלב"ע בז' במרחשון ה'תשס"ז
ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י ר' אבי לוי יבלח"א
ומשפחתו שיחיו

ישיבת "כרם ביבנה"
משתתפת בצערם של
הרב אפרים רובינשטיין שליט"א
ומשפחתו
עקב פטירת אביו,
ר' נתן נטע הכהן ז"ל
בן הרב נחמן ברוך זצ"ל

נלב"ע בכ"ה בתשרי ה'תשס"ח
ת.נ.צ.ב.ה

העלוך מוקדש לעי"נ

זעילוי נשמת

סבתי, אשת החסד
ורבת הפעלים
מרת **סעדה מזל חובארה ע"ה**
בת ר' סלימן סעיד ז"ל
נלב"ע בידי' במרחשון ה'תשל"א
ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י אמתו חובארה יבלח"א
ומשפחתו שיחיו

"אחד היה אברהם" – לדמותו של רבי אברהם אלקנה הכהן שפירא זצ"ל

הרב קלמן בר שליט"א

הרב הראשי לישראל וראש ישיבת "מרכז הרב" נלב"ע ביו"ט ראשון של סוכות ה'תשס"ח

דרך אגב, אשתקד בחוה"מ סוכות, דיבר אתי רבות על חשיבות הוצאת ספרים, ואמר לי שכל ספר שיוצא זה קידוש ה' בעולם, היאך עוסקים בתורת ה', ותורת ה' מתגדלת והולכת ופרה ורבה.

זכורני שסיפר לי נהגו של ר' אברהם, עת היה הרב הראשי לישראל, והם שבו בשעת ערב מאוחרת מאזור "גוש קטיף", ופתאום ר' אברהם פונה אליהם: "מה היה מקודם? על מה שוחחתי?" והנהג השיב שהיו שם חיילים שעצרו טרמפ. "אז מדוע לא לקחת אותם?", שאל ר' אברהם. והנהג משיבו: "כי ראינו שהרב מנמנם בספסל האחורי ולא רצינו להעיר". משיב הנהג. ור' אברהם הורה לנהג לשוב על עקבותיו כשלושה ק"מ ולאסוף משם את החיילים.

סחו לי אנשי ביתו, כי לא אחת היה נעלם מביתו, ואח"כ התברר שהיה זה בגלל שאיש או אישה בקשו שיתפלל עבורם עבור מחלה וכד', ור' אברהם לקח מונית ושם את פעמיו ל"כותל המערבי".

אך את עיקר העיקרים ר' אברהם ראה בטיפוח הלמדנות הישיבתית. לא פעם אמר לי שצריך להרגיל תלמידים לעיין בספרי אחרונים, אשר מטפחים את הלמדנות הישיבתית, ומטעם זה הוא הוציא את ספרו "זכר יצחק", של ר' איצ'לה מפוניבז', שכן ספר זה יכול לטפח הרבה את עולם הלמדנות.

ידעת הלכה ללא למדנות, לוקה בחסר, שכן אי אפשר להבין טעמי ההלכות, וא"א להשוות מילתא למילתא. אכן בתקופתו כרב הראשי, הוא דאג שמבחיני הדיינות, יותר משהיו מבחנים בידיעת ההלכה, יהיו הם מבחנים בהבנתה של תורה ובלמדנותה.

על עצמו העיד, שעיקר עולם הלמדנות שלו, קיבל הוא מהגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל, בעל "אבן האזל", שהוא אשר הביא את בשרת הלמדנות לירושלים. את ר' איסר זלמן, ר' אברהם היה נוהג לכנות "גאון במידות", תמיד שמח הוא בשמחתו של ישראל והצר הוא בצערן.

בעת הגרוש מגוש קטיף, עליתי אל ביתו. קשה היה המראה לראות כיצד הוא מיוסר שיהודים מגרושים מביתם.

זכורני בעת שתלמיד הישיבה יוסף פינסקי ז"ל, נהרג בתאונת דרכים, וספרתי לו זאת בטרם הלוויה, כיצד נחלי דמעה ירדו מעיניו. אבי אבי – אבי של כלל ישראל. אבי – של כל יחיד ויחיד.

אכן לא רק תלמידיו זכו לאוזן קשבת ולהדרכות בתורה, דלתו היתה פתוחה לכל שואל ומבקש עצה עד ימיו האחרונים. כל שאלה בהלכה היתה מקבלת מענה. אדם הזקוק להדרכה או לעזרה וכל מר נפש ידע שאצלו יקבל עצה או ליטוף, והכול במאור פנים ובשמחה כשעיניו של ר' אברהם החמות והחכמות חודרות עמוק לנפש השואל.

סיפר לי פעם בנו וממשיך דרכו, הרב יעקב כהנא שפירא שליט"א, שפעם בא אליו מישוהו להתייער, ור' אברהם חשב וחשב ואמר לו שיבוא למחרת, ולמחר שבא, שוב התלבט והתלבט, ולבסוף פטרו את השואל בלא לתת לו מענה.

שאלו בני הבית את ר' אברהם, מדוע הוא לו יכול לענות לו כמו לכל הפונים, ור' אברהם השיב: "דע לך בני, כאשר אדם נותן עצה לשני, הוא צריך להיות בטוח במאה אחוז שזו העצה הטובה ביותר עבורו, ומכיוון שאינני בטוח בכך במאה אחוז, עדיף לא לתת לו עצה".
"ואלו קרעים שאינם מתאחים"

"ואלישע רואה, והוא מצעק אבי, אבי, רכב ישראל ופרשיו".

אף אנו בחג הסוכות זעקנו כאלישע פעמיים בלב מר ונשבר "אבינו אבינו", שכן מורנו הרב שפירא זצ"ל היה כמנהיג הצבור, אשר העביר את המסורת מדור לדור. הוא אשר העביר את צורת הישיבה כפי שצריכה להיות, לשים את הדגשים הנכונים בלימוד הישיבה. הוא אשר הנחיל לציבור ולתנועת תחית הקודש את הבסיס ההלכתי הלמדני המסור ממש רבנו.

חשיבות העברת המסורת ללא דופי היתה בעיניו חשובה עד מאוד, ללא המצאות חדשות, לא לחומרא ולא לקולא. זכורני שהיה זה פעם בימי חוה"מ סוכות, עת ישבנו ב"צלל דמהמנותא" בסוכתו של מרו, ובקשתי לשוחח על מצות התכלת בימינו, ולהראות פנים הלכתיות מדוע יש להטיל תכלת כיום. או-אז קבע ר' אברהם בפסקנות: "אני רוצה לומר לך שאם התכלת היתה בנמצא, לא יתכן שכלל ישראל לא היה מוצא אותה. כלל ישראל היה משקיע את כל הונו ואונו למציאת התכלת, ואם לא נמצא, הרי זו ראייה ברורה שהיא לא נמצאת". ואז פסק הוא לרגע והוסיף: "אמנם אתה, שסבך הטיל תכלת, לך ודאי מותר להטיל תכלת כי זו תורת אמך".

דומה שזהו סיפור שמאפיין את אישיותו של ר' אברהם, על חשיבות העברת המסורת כמות שהיא ללא כחל ושרק, וגם המסורת הפרטית היא מסורת.

אכן ר' אברהם היה שמרן מאוד בהנהגותיו ובשמירת המנהגים, אך יחד עם זה בפסקיו כאשר ברור היה לו דעת תורה, לא נרתע הוא מלפסוק פסקים חדשניים. כך היה בנושא קביעת רגע המוות (עיין תחומין לגבי פסיקות הרבנות הראשית בנושא זה), כך פסקו לגבי גיור האתיופים, שלא קיבל את חומרת המחמירים – ולא את קולת המקלים (הגר"ע יוסף שליט"א), ובתשובה ארוכה ולמדנית, ברר בזה את שיטתו (עיין מנחת אברהם ח"א), וכך בחידושיו בנושא "התר המכירה" שהוסיף ושכלל.

ר' אברהם היה המנהיג שקבע למה צריך לשאוף. זכורני בעצרת מ' שנה לישיבת "כרם ביבנה" שהתקיימה בהיכל התרבות בתל אביב בא נאם ר' אברהם (בהיותו הרב הראשי לישראל), ודיבר על השאיפה לגדלות בתורה. "כל אחד", הוא הוסיף, "צריך להיות גדול בתורה, כל אדם, הן הפשוט שבאדם והן הרמטכ"ל. שאיפת חייהם צריכה להיות גדלות בתורה, ומטרתה של הישיבה מימות אברהם אבינו אחת בלבד: להצמיח גדולים בתורה".

זכורני, שבעת העלייה הגדולה מרוסיה, התייעץ עמו ראש הישיבה הרב גולדווייט זצ"ל, האם כדאי לפתוח בצמוד לישיבה אולפן לרוסים, ור' אברהם השיב לו בשאלה: "ומדוע לא תפתח אף בית חינוך עיוורים? דע שתפקידה של הישיבה הוא אחד: להצמיח גדולים בתורה!"

אבי, אבי, אך ר' אברהם לא היה רק אב לכלל הצבור, הוא היה כאב לכל אחד שהיה במחיצתו, דאג לו לצרכיו האישיים ותמיד ראה את האדם שמאחורי השאלה.

סח לי ראש הכולל הרב זכריה טובי שליט"א, שכאשר הוציא את ספרו "טל אמרתי" על הלכות שבת, פנה הוא לרב שפירא זצ"ל לבקש שיתן לו הסכמה. ר' אברהם, אחר שעמד על טיבו של הספר, פנה אליו ושאלו, מנין יהיה לו להוצאת הספר, הרי הוצאת הספר זה דבר יקר מאוד?

<p>מוזל טוב</p> <p>ליעקב יוסקוביץ' ולמשפחתו להולדת הנכדה.</p> <p>לר' יואב הרמן להולדת הבן, אליאב יאיר נ"י.</p> <p>לר' נחום זיטר להולדת הבן, ינון אליהו נ"י.</p> <p>ליהודה אקסלרוד (ז') לנישואיו.</p> <p>לחיים דנינו (ט') לנישואיו.</p> <p>לאהוד שלמה פיקסלר (ד') לנישואיו</p>	<p>מוזל טוב</p> <p>לאברכי הישיבה:</p> <p>הרב גבריאל סרף שליט"א</p> <p>הרב אהרון פרידמן שליט"א</p> <p>ולבוגרנו:</p> <p>הרב ידידיה כהנא שליט"א</p> <p>עם הצטרפותם לצוות הר"מים של הישיבה</p>	<p>מוזל טוב</p> <p>לרבני הישיבה עם עלייתם לכס הדיינות:</p> <p>הרב צבי בירנבאום שליט"א</p> <p>הרב ציון לוז שליט"א</p> <p>הרב ישי בוכריס שליט"א</p> <p>הרב משה אמסלם שליט"א</p>
--	---	--